

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 2 IR 7 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP NR. 19-2197(2); TAIS NR. 19-12547(3))**

2020-01-15 Nr. NV-142

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija (AM).

2. Projekto tikslas – padidinti valstybiniuose miškuose išauginamos medienos teikiamą socialinę ir ekonominę naudą šaliai, siekiant aprūpinti šalies pramonę žaliava.

3. Dabartinė situacija:

- Miškų įstatymo 1 str. nustatyta: „Miškų įstatymo paskirtis – <...> sudaryti teisinės prielaidas, kad visų nuosavybės formų miškai būtų tvarkomi pagal vienodus tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principus, **užtikrinant racionalų miškų išteklių naudojimą ir siekiant aprūpinti šalies pramonę žaliava, suteikti šaliai didžiausią socialinę ir ekonominę naudą <...>“;**
- dabartinėje Miškų įstatymo redakcijoje **nėra numatyti Projektu siūlomi socialinės ir ekonominės naudos šaliai kriterijai**, pagal kuriuos būtų suteikiama pirmenybė ūkio subjektams įsigyti aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti parduodamą valstybiniuose miškuose pagamintą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas;
- AM pažymi, kad medienos perdirbimo pramonė šalies ekonomikoje užima svarbią vietą – Lietuvoje šiame sektoriuje veiklą vykdo virš 1000 įmonių. Žaliavinės medienos eksportas iš Lietuvos nuo 2015 m. nuosekliai didėja (vidutiniškai po 6 proc. per metus) ir 2018 m. duomenimis siekia apie 25 proc. nuo visos šalyje paruošiamos medienos. Maždaug trys ketvirtadaliai žaliavos yra panaudojami šalyje medienos produktams gaminti. Reikšminga eksportuojamos medienos dalis yra popierrąščiai, kuriems nėra praktiškai perdirbimo galimybių Lietuvoje, pastaraisiais metais didėja rąstų eksportas. Daugiausia medienos eksportuojama į Latviją ir Lenkiją. Skaičiuojama, kad nesukuriama pridėtinė vertė dėl eksportuotos medienos neapdirbimo Lietuvoje sudaro 100-130 mln. eurų kasmet.

4. Projekto esmė: siūloma **nustatyti, kad** per elektroninę medienos pardavimo sistemą aukcionuose ilgalaikėms (nuo 3 iki 10 metų trukmės) ir pusmetinėms sutartims sudaryti **parduodamą valstybiniuose miškuose pagamintą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas pirmiausia gali įsigyti ūkio subjektai, atitinkantys šiuos socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijus:**

- ūkio subjektas per paskutinius trejus kalendorinius metus medienos gaminiams gaminti panaudojo ne mažiau kaip 80 proc. įsigytos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų;
- per paskutinius trejus kalendorinius metus vidutinis metinis darbuotojų, gaminančių gaminius iš žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų, Lietuvos Respublikoje **skaičius yra ne mažiau kaip penki;**
- ūkio subjektas neturi pradelstų įsiskolinimų valstybiniuose miškuose pagamintos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų pardavėjui ir (ar) yra įvykdes įsipareigojimus Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui **dėl mokesčių ir socialinio draudimo įmokų;**
- ūkio subjektas teisėtais pagrindais (jam priklauso ilgalaikis materialusis turtas, taip pat turtas, įsigytas lizingo būdu) **disponuoja gamybiniais įrenginiais, leidžiančiais perdirbti**

įsigytą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas.

Kadangi iki šiol Miškų įstatyme „*ūkio subjekto*“ sąvoka nevirtota, todėl, siekiant aiškumo, Projekto 2 str. 29 dalimi siūloma apibrėžti keičiamame 7 str. minimą *ūkio subjekto* sąvoką.

Projekto nauda ir įgyvendinimo kaštai:

- Projekto aiškinamajame rašte pažymima, kad priimtas Įstatymas **sąlygotų teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai, nes žaliavinė mediena pagal ilgalaikes ir pusmetines sutartis pirmiausia būtų parduodama didesnę pridėtinę vertę ir darbo vietas kuriantiems ūkio subjektams**. Tai leistų geriau užtikrinti Lietuvos socialinius ir ekonominius interesus, skatintų investicijas į medienos pramonę;
- AM pažymi, kad priėmus Įstatymo projektą, **turės būti pakeistas Vyriausybės nutarimu patvirtintas Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašas**;
- Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų skirti nereikės.

Poveikis ekonominėms ir verslo sąlygoms:

- iš Lietuvos miškų kasmet rinkai pateikiama apie 7 mln. kietmetrių medienos (tarp jų iš valstybinių miškų – apie 3,7 mln. kietmetrių). Aukcionuose parduodama 80-85 proc. valstybiniuose miškuose pagamintos medienos, todėl numatoma, kad kriterijai bus taikomi ir pirmumas įsigyti medieną bus suteikiamas kriterijus atitinkantiems ūkio subjektams dėl kiek daugiau nei 40 proc. Lietuvos rinkai pateikiamos medienos. Pažymima, kad dėl kriterijų įtakos Lietuvos medienos pramonė papildomai galėtų įsigyti ir perdirbti apie 500 tūkst. kietmetrių medienos ir papildomai sukurti apie 65 mln. eurų pridėtinės vertės. Tuo tarpu žaliavinės medienos eksportą vykdančioms įmonėms eksportuojant šį medienos kiekį sukuriamą tik apie 13 mln. eurų pridėtinės vertės (skirtumas tarp medienos ir įsigijimo kainų).

Poveikis socialinei aplinkai ir regioninei politikai:

- papildomas 500 tūkst. kietmetrių medienos perdirbimas sudarytų galimybes sukurti apie 3 tūkst. darbo vietų medienos perdirbimo sektoriuje (be baldų sektoriaus). Dauguma perdirbimo įmonių (apie 90 proc.) yra kaimo vietovėse, regionuose, todėl įstatymo projekto priėmimas prisidės prie regioninės politikos įgyvendinimo, darbo vietų kūrimo regionuose.

Poveikis konkurencijai:

- pažymima, kad aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti medieną pirkto apie 270 (nupirko apie 70 proc. parduotos medienos) medienos perdirbėjų (iš kurių didesnioji dalis smulkios ir vidutinės įmonės bei veikia regionuose) ir apie 30 Lietuvoje medienos neapdirbančių ūkio subjektų (nupirko apie 30 proc. medienos). Siūlomas nustatyti kriterijus atitiks iš esmės visi medieną perdirbantys ūkio subjektai, o Lietuvoje medienos neapdirbantys ūkio subjektai dėl savo veiklos pobūdžio galimai neatitiks dalies kriterijų. Tokiu būdu didžioji dauguma (iki 90 proc.) medienos pirkėjų siūlomas kriterijus atitiks ir užtikrins pakankamą konkurenciją rinkoje tarp pirmumą turinčių medienos pirkėjų;
- šalies medienos nepadirbančiose įmonėse dirba apie 300 žmonių, o patvirtinus kriterijus būtų sukurta apie 10 kartų daugiau darbo vietų, kartu didesnė pridėtinė vertė. Kriterijų neatitiksiančios įmonės neeliminuojamos iš Lietuvos medienos rinkos, nes kriterijai būtų taikomi dėl kiek daugiau nei 40 proc. Lietuvos rinkai pateikiamos medienos. Todėl, AM nuomone, nedidelis konkurencijos sumažėjimas iš esmės neįtakos konkurencinės aplinkos ir likęs aukcionuose dalyvaujančių ūkio subjektų skaičius užtikrins pakankamai aukštą konkurencijos lygį ir medienos pardavimą už adekvačią rinkos kainą.

Poveikis šiltnamio efekta sukeliančių dujų (ŠESD) absorbcijai:

- siūlomi pakeitimai svarbūs ir Lietuvos įsipareigojimų klimato kaitai švelninti kontekste, nes iš šalyje užaugintos medienos pagamintuose produktuose sukauptas CO₂ kiekis įtraukiamas į bendrą šalyje išmetamų ir absorbuojamų ŠESD apskaitą. Remiantis prognozuojamomis medienos produktų gamybos apimtimis 2018-2040 m., papildomas perdirbtos 500 tūkst. kietmetrių medienos kiekis kasmet vidutiniškai prisidėtų nuo 360 iki 390 tonų CO₂ absorbcijos ir tai lemtų reikšmingą 20-30 proc. bendros absorbcijos medžio produktų kategorijoje padidėjimą.

Prekyba valstybiniuose miškuose pagaminta mediena kaimyninėse šalyse:

- Europos Sąjungos šalyse taikomos įvairios valstybiniuose miškuose pagamintos medienos pardavimo sistemos ir skatinimo naudoti vietinius išteklius priemonės;
- Latvijoje didžioji dalis valstybiniuose miškuose pagamintos medienos parduodama medienos perdirbėjams su pirkimo istorija. 85-90 proc. medienos parduodama pagal pačios įmonės patvirtintą stabilaus pirkėjo programą, o likę 15 proc. visiems pirkėjams – trumpalaikėmis sutartimis;
- Estijoje medienos pardavimas reglamentuotas Vyriausybės nutarimu, kuris palieka galimybę pardavėjui vertinti pirkėją pagal jo finansinę ir ekonominę padėtį, anksčiau sudarytų sutarčių vykdymo drausmę, pirkėjo materialines ir technines galimybes įvykdyti numatomą sudaryti sutartį. Pagal ilgalaikes sutartis parduodama 85 proc. visų rąstų, likusi dalis parduodama aukcionuose;
- Lenkijoje valstybiniuose miškuose pagamintos medienos tvarka reglamentuojama pačio valstybinio miškų valdytojo. Iki 2020 m. mediena buvo parduodama dviem etapais aukciono būdu: pirmajame etape (vyksta 1 kartą per metus ir parduodama 80 proc. medienos) gali dalyvauti visos įmonės, kurios iš valstybinių miškų valdytojų yra pirkusios medienos, antrajame etape (20 proc. medienos) – visi kiti pirkėjai konkrečių rūšių medienai pirkti.

5. Derinimas:

- atsižvelgiant į 2020 m. sausio 7 d. **Tarpinstituciniame pasitarime** (Protokolo Nr. 1) priimtus sprendimus, AM pateikė **patikslintą Projektą kartu su numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo analize** ir informacija apie kaimyninių šalių patirtį šioje srityje;
- **atsižvelgta** į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos pateiktas pastabas;
- **lieka neatsižvelgta (ar atsižvelgta iš dalies)** į (argumentai pateikti papildytoje Projekto derinimo pažymoje):
 - **Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos, VĮ Valstybinių miškų urėdijos, Medienos prekybos asociacijos** pastabą, kad Projektas galimai prieštarauja konkurencijai, laisvą prekių judėjimą Europos Sąjungos vidaus rinkoje reglamentuojantiems teisės aktams (akcentuoja objektyvaus pagrindimo konkurencijos ribojimams reikalingumą). AM laikosi nuomonės, kad siūlomos įtvirtinti priemonės (socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijai) yra būtinos, tinkamos ir proporcingos Projektu siekiamam tikslui, taip pat papildomai aiškinamajame rašte pateikia numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatus;
 - **Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos, Medienos prekybos asociacijos** siūlymą Projektą iš anksto derinti su Europos Komisija (EK), kadangi siūloma nustatyti prioritetinio medienos pardavimo tvarka gali būti vertinama kaip šiuo atveju neleistina valstybės pagalba (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 107 straipsnyje apibrėžti valstybės pagalbos kriterijai, kuriuos atitinkanti parama gali būti teikiama tik iš anksto apie ją notifikavus EK pagal SESV 108 str. nuostatas ir gavus tam pritarimą, priešingu atveju teikiama valstybės pagalba laikoma neteisėta). AM nuomone, šiuo atveju

išankstinis derinimas su EK nėra būtinas, nes tai nelaikytina valstybės pagalba – nors siūlomas reguliavimas palaiko tam tikrus ūkio subjektus, tačiau nesukuria išskirtinės ekonominės naudos jiems kitų ūkio subjektų atžvilgiu, nes kaip ir iki šiol mediena bus parduodama rinkos kainomis didžiausią kainą pasiūliusiems pirkėjams;

- **Teisingumo ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Medienos prekybos asociacijos** siūlymą išsamiai atskleisti, kaip būtų įgyvendinama ūkio subjektų, atitinkančių siūlomų nustatyti socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijus, pirmenybės teisė įsigyti žaliavinės medienos. AM vadovaujasi Miškų įstatymo 7 str. 1 dalimi, kurioje nurodyta, kad didmeninė ir mažmeninė prekyba žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis vykdoma Vyriausybės nustatyta tvarka, todėl šios nuostatos bus reglamentuotos poįstatyminiame teisės akte. Preliminariai numatoma, kad ūkio subjektų atitiktį socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijams galėtų tikrinti prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta mediena ir miško kirtimo liekanomis administratorius UAB „Baltpool“ pagal ūkio subjektų pateikiamą informaciją, o pati prekyba vykdoma organizuojant aukcionus „dviejų ratų“ principu, kuriuose pirmą kartą skelbiamuose aukcionuose galėtų dalyvauti kriterijus atitinkantys ūkio subjektai, tolesniuose aukcionuose – visi ūkio subjektai be apribojimų;
- **Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės** pastabas, susijusias su siūlomu reglamentavimu (tarp jų esminės – dėl kriterijaus, kuriuo reikalaujama, kad ūkio subjektas būtų įsisteigęs Lietuvoje ir turėtų nustatytą darbuotojų skaičių, atitikties Europos Sąjungos teisei ir tikslingumo jį keisti ar atsisakyti; dėl kriterijaus, kuriuo nustatomas reikalavimas ūkio subjektui turėti teisėtai pagrindais disponuojamą turtą, apibrėžtumo ir aiškumo), taip pat siūlymą pakartotinai įvertinti Konkurencijos tarybos pateiktas pastabas dėl valstybės pagalbos. AM pažymi, kad atsisakius pirmojo kriterijaus nebūtų pasiekti Projekto tikslai, disponavimo teisėtumo pagrindai įvardinti tokie, kurie užtikrintų ilgalaikį naudojimąsi įsigytais (o ne nuomos pagrindais turimais) gamybiniais įrenginiais, leidžiančiais perdirbti nupirktą medieną. AM nuomone, siūloma tvarka nelaikytina valstybės pagalba – nors siūlomas reguliavimas palaiko tam tikrus ūkio subjektus, tačiau nesukuria išskirtinės ekonominės naudos jiems kitų ūkio subjektų atžvilgiu.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – Projektas atitinka Vyriausybės programos 91.11 papunkčio nuostatas dėl miškininkystę ir miškotvarką reglamentuojančios teisinės bazės tobulinimo, miškų ūkio valstybinio reguliavimo sistemos institucinės struktūros, funkcijų ir apimties, ekonominio ir aplinkosauginio veiklos reguliavimo peržiūros.

7. Dalykinio vertinimo išvada – atsižvelgiant į 2020 m. sausio 7 d. Tarpinstituciniame pasitarime priimtus sprendimus ir išliekančias aktualias suinteresuotųjų institucijų, miškų ūkio asocijuotų struktūrų ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas, siūlytina Projektą svarstyti Vyriausybės pasitarime.

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +370 706 63722, el. p. vaidas.talacka@lr.lt